

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД**  
**«ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**  
**Кафедра рослинництва, генетики, селекції та насінництва**  
(назва кафедри)

**«ЗАТВЕРДЖУЮ»**

Перший проректор, проректор з  
науково-педагогічної  
роботи, д.е.н., доцент



Яремко Ю.І.

*(підпис, прізвище та ініціали)*

« 28 » квітня 2016 року.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**ВВ.02 «Спеціальне рослинництво»**

(назва навчальної дисципліни)

на 2016-2020 навчальні роки

рівень вищої освіти    **третій «освітньо-науковий»**  
освітньо-наукова програма    **«агрономія»**  
спеціальність    **201 «Агрономія»**  
факультет    **агрономічний**

Херсон – 2016 р.

Робоча програма з дисципліни «Спеціальне рослинництво» для здобувачів третього «освітньо-наукового» рівня вищої освіти, що навчаються за спеціальністю 201 «Агрономія».

**Розробник:** В.В. Базалій, професор, доктор сільськогосподарських наук.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри рослинництва, генетики, селекції та насінництва  
Протокол № 7 від «21» березня 2016 року

Схвалено методичною комісією агрономічного факультету  
протокол № 4 від «28» березня 2016 року

Схвалено на Вченій раді агрономічного факультету  
протокол № 7 від «27» квітня 2016 року

Затверджено на Вченій раді Університету  
протокол № 7 від «28» квітня 2016 року

Завідувач кафедри рослинництва, генетики,  
селекції та насінництва, д.с.-г.н., професор

  
(відпис) Базалій В.В.

« 21 » березня 2016 року

## Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність (напрямок підготовки), освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	вечірня форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 20 «Аграрні науки та продовольство»	Вибіркова	
	Освітня програма «Агрономія»		
Змістових частин – 1	Спеціальність 201 «Агрономія»	<b>Рік підготовки:</b>	
Індивідуальне науково-дослідне завдання «Спеціальне рослинництво»		2-й	2-й
Загальна кількість годин – 90		<b>Семестр</b>	
		3-й	3-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4	Освітній рівень: третій (освітньо-науковий)	<b>Лекції</b>	
		8 год.	- год.
		<b>Практичні, семінарські</b>	
		10 год.	10 год.
		<b>Лабораторні</b>	
		-	-
		<b>Самостійна робота</b>	
		36 год.	36 год.
<b>Індивідуальні завдання:</b> 36 год.			
Вид контролю: залік			

### Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 1:4

Спеціальне рослинництво – дисципліна, що вивчає господарське значення, морфологічні та біологічні особливості найбільш важливих, стратегічних культурних рослин України, сучасну технологію їх вирощування. З науково-виробничої точки зору спеціальне рослинництво – це вчення про технологічно досконале та рентабельне вирощування дійсно можливих урожаїв важливих польових культур на основі сортових особливостей. У зв'язку з цим спеціальне рослинництво, як навчальна дисципліна, складається з двох частин – загального і спеціального рослинництва. Загальне рослинництво – це, власне, його теоретичні основи, спеціальне – сучасні сортові технології вирощування польових культур з урахуванням їх ботаніко-біологічних та екологічних особливостей.

### **Мета та завдання навчальної дисципліни**

**Мета дисципліни:** навчити здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії науково обґрунтовано програмувати в господарстві максимально можливі рівні врожайності сільськогосподарських культур; розробляти, удосконалювати та з високою ефективністю реалізовувати прогресивні технології вирощування польових культур в умовах різних форм власності і господарювання; здійснювати біологічний контроль за станом посівів та управляти процесами формування врожаю; забезпечити високу економічну ефективність впроваджуваних технологій та їх екологічну чистоту; розробляти і реалізовувати заходи по поліпшенню якості та зменшенню втрат рослинницької продукції.

**Об'єктом навчальної дисципліни** є польові культури, їх класифікація, еколого-біологічні особливості, агрофітоценози як фотосинтезуючі системи, теоретичні основи і сучасні енерго- та ресурсозберігаючі, екологічно безпечні сортові технології вирощування.

**Завдання дисципліни:** виробництво якісної, екологічно чистої продукції з мінімальними енергетичними і трудовими затратами при максимальному виході її за одиницю часу на одиницю площі, що потребує широкого впровадження сортових, інтенсивних, енерго- і ресурсозберігаючих екологічно доцільних технологій; поєднання інтенсивного виробництва рослинницької продукції з комплексом агротехнічних, агрохімічних і меліоративних заходів щодо збереження та відтворення родючості ґрунту; виробництво продукції рослинництва на базі сучасної досконалої і високопродуктивної сільськогосподарської техніки та високоефективної експлуатації; боротьба із втратами врожаю під час вирощування польових культур, збирання і перевезення врожаю; висока фахова кваліфікація працівників усіх ланок агропромислового комплексу і чітка система організаційно-господарських та економічних заходів, а також оперативної інформації для своєчасного і якісного проведення комплексу сільськогосподарських робіт, запобігання виникненню і ліквідація негативних ситуацій в процесі виробництва рослинницької продукції.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Спеціальне рослинництво» здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії повинен:

**Знати:** морфологічну та анатомічну будову сільськогосподарських рослин, особливості їхнього росту й розвитку та систематику; особливості розпізнавання рослин за їхніми морфологічними ознаками на етапах органогенезу; принципи й розрахунки прогнозування і програмування врожайності; методи біологічного контролю за формуванням продуктивності посівів; контрольно-насіenneвий аналіз; методи складання агротехнічної частини технологічних карт.

**Вміти:** поєднувати інтенсивні технології вирощування сільськогосподарських культур з комплексом агротехнічних, агрохімічних і меліоративних заходів щодо збереження та відтворення родючості ґрунту; програмувати та моделювати технологічні процеси вирощування сільськогосподарських культур; реалізовувати прогресивні технології вирощування польових культур в умовах різних форм власності і господарювання; здійснювати біологічний контроль за станом посівів та управляти процесами формування врожаю; забезпечити високу економічну ефективність та екологічну чистоту впроваджуваних технологій; розробляти та реалізовувати заходи по поліпшенню якості та зменшенню втрат рослинницької продукції.

### Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин				
	денна форма				
	усього	у тому числі			
л		п	лаб	інд	с.р.
Тема 1. Загальна характеристика хлібних злаків першої та другої групи.	4			2	2
Тема 2. Технологія вирощування озимої пшениці при зрошенні.	2	2			
Тема 3. Вирішення агрономічних задач по визначенню норм висіву, величини біологічного врожаю.	2		2		
Тема 4. Біологія та технологія вирощування озимого жита і озимого ячменю.	2	2			
Тема 5. Зернові, бобові. Загальна характеристика по зерну, листям, плодам. Горох, пелюшка: види, різновидності (оцінка рослин по зерну).	2		2		
Тема 6. Біологія та технологія вирощування кукурудзи при зрошенні.	2	2			
Тема 7. Біологія та технологія вирощування рису і гречки.	2	2			
Тема 8. Олійні культури. Визначення за насінням листками і квітками.	2		2		
Тема 9. Визначення ефіроолійних культур за насінням, листками і квітками. Фази росту, визначення біологічної врожайності.	2		2		

Тема 10. Визначення прядивних культур за насінням, листками і квітками. Будова стебла луб'яних культур.	2		2			
Тема 11. Ячмінь ярий та озимий.	4				2	2
Тема 12. Овес.	4				2	2
Тема 13. Кукурудза.	4				2	2
Тема 14. Просо.	4				2	2
Тема 15. Сорго.	4				2	2
Тема 16. Рис, гречка.	4				2	2
Тема 17. Бобові культури. Горох.	4				2	2
Тема 18. Нут, чина, сочевиця.	4				2	2
Тема 19. Квасоля звичайна.	4				2	2
Тема 20. Соя.	4				2	2
Тема 21. Кормовий буряк.	4				2	2
Тема 22. Люцерна на зелений корм.	4				2	2
Тема 23. Люцерна на насіння.	4				2	2
<b>Усього годин</b>	<b>90</b>	<b>8</b>	<b>10</b>	<b>-</b>	<b>36</b>	<b>36</b>

#### Теми лекційних занять

№ з/п	Теми лекційних занять	Кількість годин
1	Технологія вирощування озимої пшениці при зрошенні.	2
2	Біологія та технологія вирощування озимого жита і озимого ячменю.	2
3	Біологія та технологія вирощування кукурудзи при зрошенні.	2
4	Біологія та технологія вирощування рису і гречки.	2
	<b>Всього:</b>	<b>8</b>

#### Теми практичних занять

№ з/п	Теми практичних занять	Кількість годин
1	Зернові, бобові. Загальна характеристика по зерну, листям, плодам. Горох, пелюшка: види, різновидності (оцінка рослин по зерну)	2
2	Вирішення агрономічних задач по визначенню норм висіву, величини біологічного врожаю	2
3	Олійні культури. Визначення за насінням листками і квітками	2
4	Визначення ефіроолійних культур за насінням, листками і квітками. Фази росту, визначення біологічної врожайності	2
5	Визначення прядивних культур за насінням, листками і квітками. Будова стебла луб'яних культур	2
	<b>Всього</b>	<b>10</b>

## Самостійна робота

№ з/п	Теми самостійної роботи	Кількість годин
1	Біологічні особливості ячменю ярого та озимого.	2
2	Біологічні особливості вівса.	2
3	Біологічні особливості кукурудзи.	2
4	Біологічні особливості проса.	2
5	Біологічні особливості сорго.	2
6	Біологічні особливості рису, гречки.	2
7	Біологічні особливості гороху.	2
8	Біологічні особливості нуту, чини, сочевиці.	2
9	Біологічні особливості квасолі звичайної.	2
10	Біологічні особливості сої.	2
11	Біологічні особливості квасолі гостролистої, багатоквіткової, азійської.	2
12	Біологічні особливості люпину жовтого, білого, синього, багаторічного.	2
13	Біологічні особливості кінського бобу.	2
14	Біологічні особливості лобія.	2
15	Біологічні особливості трансгенної сої.	2
16	Біологічні особливості кормового буряка.	2
17	Біологічні особливості люцерни на зелений корм.	2
18	Біологічні особливості люцерни на насіння.	2
	<b>Всього:</b>	<b>36</b>

## Методи навчання

Під час вивчення дисципліни "Спеціальне рослинництво" використовуються такі методи навчання:

- інформаційно-ілюстративний метод – проведення лекцій із застосуванням таблиць і мультимедійних засобів;

- дослідницький метод – видача індивідуально-дослідних завдань, допомога та перевірка їх виконання.

Програмою підготовки за дисципліною "Спеціальне рослинництво" передбачено проведення співбесід на практичних заняттях, контрольних завдань і тестових оцінювань за матеріалами, що висвітлюються в лекціях, на практичних заняттях, в наукових публікаціях, на конференціях, нарадах, семінарах різних рівнів, а також здобуваються аспірантами самостійно. Рекомендується вивчення окремих питань шляхом проведення наукових досліджень і висвітлювання їх результатів у встановленому порядку.

## Методи контролю

Підсумкова (загальна) оцінка з курсу є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності, робота на

семінарських заняттях, опрацювання першоджерел, виконання індивідуальних творчих завдань, підсумковий залік.

### Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточне тестування та самостійна робота												Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	100
3	4	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	
T13	T14	T15	T16	T17	T18	T19	T20	T21	T22	T23	підсумковий залік	
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	30	

### Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	<b>A</b>	відмінно	зараховано
82-89	<b>B</b>	добре	
74-81	<b>C</b>		
64-73	<b>D</b>	задовільно	
60-63	<b>E</b>		
35-59	<b>FX</b>	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	<b>F</b>	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

### Рекомендована література

1. Базалій В.В., Коковіхін С.В., Писаренко П.В., Мішукова Л.С. Вплив різних видів поливів на продуктивність пшениці озимої в умовах півдня України. Таврійський науковий вісник. 2009. Вип. 63. С. 9-14.

2. Балюк С.А., Ромащенко М.І. Наукові аспекти сталого розвитку зрошення земель в Україні. К.: ДІА, 2006. 32 с.

3. Дзюбецький Б.В., Черчель В.Ю., Антонюк С.П. Селекція кукурудзи. Генетика і селекція в Україні на межі тисячоліть. К.: Логос, 2001. С. 571-589.

4. Євтушенко М.Д., Марютін Ф.М., Туренко В. П. Фітофармакологія. К.: Вища освіта, 2004. 432 с.



5. Ільчук М.М., Ібатулін Ш.І., Мельникова І.В., Андронович І.І. Організаційно-економічне обґрунтування виробничої програми по рослинництву: методичні вказівки. К.: Нічлава, 2006. 112 с.

6. Лапа О.М., Дрозда В.Ф., Пшець Н.В. Екологічно безпечні інтенсивні технології вирощування та захисту овочевих культур. К.: Універсал-Друк, 2006. 183 с.

7. Мединец В. Могучий творець качества зерна пшеницы. Зерно, 2009. С. 80-83.

8. Вожегова Р.А., Лавриненко Ю.О., Коковіхін С.В., Писаренко П.В. Методичні рекомендації зі створення сучасних систем управління продукційними процесами основних сільськогосподарських культур при зрошенні. Херсон: Айлант, 2010. 43 с.

9. Зубець М.В. Наукові основи агропромислового виробництва в зоні Степу України. К.: Аграрна наука, 2004. 844 с.

10. Орлюк А.П., Гончар О. М., Усик Л. О Генетичні маркери пшениці. К.: Алефа, 2006. 144 с.

11. Орлюк А.П. Теоретичні основи селекції рослин. Херсон: Айлант, 2008. 572 с.

### **Інформаційні ресурси**

До складу інформаційних ресурсів навчальної дисципліни «Спеціальне рослинництво» входять:

1. Освітньо-наукова програма підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії спеціальності 201 "Агрономія":

2. Бібліотеки:

- Херсонська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Олеся Гончара, м. Херсон, вул. Героїв Крут (Дніпропетровська), 2;
- Херсонська обласна бібліотека для юнацтва ім. Б. А. Лавреньова, м. Херсон, проспект Святих Кирила та Мефодія, 14А;
- Центральна міська бібліотека ім. Лесі Українки, м. Херсон, вулиця Потьомкінська, 97.
- Бібліотека ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, вул. Стрітенська, 23.

3. Сайти:

- Науковий журнал «Рослинництво та ґрунтознавство»,  
<http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Agronomija>  
А також офіційні сайти навчальних закладів.